

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

N°. 23.

Mercuri 20. Juniu

1862.

SAMUELIS KLEIN

HISTORIA DACO-ROMANORUM SIVE VALACHORUM.

C a p u t XIV.

Epistola Encyclica Archi-Eppi Athanasii ad suam Ecclesiam.

His ita terminatis Archi-Eppus ad omnes Districtus Archidiaconales in partiali congregatione patentes literas legendas expedit, quibus breviter, ac pro populi genio illiusque temporis circumstantiis peractam unionem promulgat, ad eandemque deinceps firmiter tenendam, paterne adhortatur. Literarum vero tenor hic est:

Athanasius miseratione Divina Archi-Eppus et Metropolitae totius Regni Tranniae Albae-Juliae, Vardensis, Maramarosiensis, Silvasiensis, et Districtus Magno-Varadinensis etc.

Dilectis in Christo filiis nostris gratia, misericordia, et pax vobis a Salvatore nostro Dno Jesu Christo, ab humilitate vero nostra pontificia benedictio.

Praedecessores Nostri assidue mente revolventes periculum Ecclesiarum Pastoribus imminens, si nimirum gregem Ecclesiae Dei in qua S. Sanctus eos Eppos posuit, pascere populos suae curae concreditos, non pro posse salutari, ac vivifica fidei doctrina, quae est animae cibus, paverint; et idcirco strenue moliminibus diabolicis Haeticorum pravorumque hominum, saepe cum sui periculo, sese opposuerunt. Exemplo suo docentes contemnere omnem potestatem extolentem se adversus Christum Dnum Nostrum. Sed quoniam ad hoc tempus nimium humiliatos, ex inscrutabilibus suis judiciis, voluit nos Creator noster, satis nobis erat manere in simplicitate, quam sapere non ad intelligentiam, sed ad proprium interitum.

Notum namque omnibus quantis superioribus temporibus telis impetita, et procellis agitata ab haeticis haec nostra Ecclesia fuerit,*) verum nunquam submersa sed per medios continuos fluctus, Deo auxiliante tandem ad desideratum tranquillitatis portum pervenit, quo quam primum appulit, bonus Pastor Praedecessor noster sanctissimus Theophilus, ac sancta salvificaque quiete potitus, illico quaerere coepit, quae Ecclesiae huic Alumnisque ejus pro quibus Christus Deus sanguinem abunde effudit, salutaria ac utilia adminicula essent. Invenit autem nihil salutaris, nihilque utilius fore quam communionem S. Ecclesiae veteris Romae amplecti, ea credendo ac profitendo, quae S. Dei Apostolica Universalis Ecclesia credit, ac profitetur, praesertim illa quatuor puncta in quibus hactenus propter insultus inimici, ac eorum qui inconsutilem Christi vestem dilacerare frustra conati sunt, differre videbamur. Postquam autem Divinae providentiae complacuit, me indignum, ac inutilem servum suum assumere, ac huic suae Ecclesiae Archi-Pastorem ponere, non carni ac sanguini adhaesi, sed quae Dei sunt cogitans, sollicitus eram pascere filios Dei, cohaerentes Christi verbo veritatis, integraque ac pura et salvifica fide, huius gratia assumtis et aliis pluribus consilium inivimus, qualiter, salutare negotium a pie reminiscantiae Antecessore Nostro inchoatum, in finem deducere valeamus, aderant quidem plurima obstacula, ast impedire minime potuerunt, quia non amplius tenebrarum Princeps**) dominatur, sed Dei unctus fidelis

*) Intelligit persecutiones Haeticorum sub Principibus acatholicis, quas Trannia ad Leopoldum Imperatorem duravit. Hoc erat in margine scriptum. Editor.

**) Princepem tenebrarum intelligit haeticos, qui hactenus in Trannia dominati sunt. In margine. Ed.

in Christo Augustissimus Imperator Leopoldus, cujus sollicitudine et favore potissimum magnam Synodum congregare statuimus, in qua bono religionis, salutis animarum, ac Ecclesiae utilitati provideremus.

Igitur hoc anno a condito orbe septies millesimo ducentesimo octavo omnes hujus Regni, partiumque Regni Hungariae, Protopresbyteri sive Archi-Diaconi, ex quolibet Archi-diaconali Districtu juratus ac duo deputati viri Ecclesiastici, pluresque alii sacerdotes et laici ad magnam Synodum Albam-Juliam convenientes post longam rationabilemque consultationem, cuncti unanimiter in hanc condescendimus sententiam, ut Unionem fidei cum S. Ecclesia veteris Romae amplectamur, quemadmodum sponte amplexi sumus; haec tamen declaratione: ut quatuor puncta, quae in diplomate Imperatoris insinuantur perpetuo, et irremissibiliter teneamus, ad plura autem nullo sub praetextu obligemur, semper integrum nobis sit, servare ritum et disciplinam Sanctae orientalis Graecae Ecclesiae, et secundum illius leges, canones, consuetudines, ac sanctiones, in lege, disciplina, et juribus dirigere nos ipsos, nisi forte praedictis quatuor punctis contraria aliqua reperirentur. Praeterea iisdem privilegiis, praerogativis, immunitatibus, ac favoribus sine ulla distinctione cum fidelibus Latini Ritus effective gaudeamus, ac fruamur.

Quapropter per praesentes nostras literas vobis omnibus Ritus Graeci Ecclesiae Archi-Eppatus Nostri Filiis id ipsum notum facimus, ut consolatio nostra, et vestra communis ac plena sit, simulque paterne hortamur, ac iungimus, quatenus a modo in futurum nemo legem Augustissimi Imperatoris Nostri, unionemve cum S. Romana Ecclesia irridere, traducere, aut quoquomodo contemnere, vel diffamare audeat, sed eam tanquam bonam, sanctam, ac salvificam teneat ac credat, et defendat; unionem vero firmiter amplectatur profiteatur, ac defendat. Et sic facientes a Largitore omnium bonorum Deo Patre consolationem, et a Salvatore Nostro Jesu Christo, et Sanctissimo ac vivifico Spiritu gratiam, felicitatem et omne bonum in hoc seculo, in altero vero beatam vitam aeternam sperantes accipietis; ab Augustissimo ac Clementissimo Imperatore nostro, ejusque successoribus, favorem, clementiam et Caesareo-Regiae gratiae incrementum sentietis. Quod si tam salutari monitione, et paterno praecepto Nostro, qui semper vigilamus tanquam pro vobis Deo rationem reddituri, non obediveritis, sciatis vos potius plurimis oppressionibus, aerum-

nis, ac miseriis obnoxios futuros, eritisque in opprobrium aliis nationibus quaerentes ab inimicis consolationem, quam tamen nusquam invenietis, quia ira Dei super vos tanquam filios contumaces descendet, vestros sudores, et labores alii consument, vos autem consumemini tanquam vilia mancipia, quemadmodum majores nostri, Nosque ipsi ab eo tempore, quo hoc sacrum fidei vinculum colere negleximus, experimur. Haec tamen excusationem aliquam poteramus habere, quia tenebrarum Principes violentis obstaculis nos arcebant, frustra cogentes sequi pravitate sine erores*) Porro deinceps qualem excusationem sperare poterimus, si Deo nos vocanti, ut a laboribus, et oneribus reficeret, quietemque daret, iterum inobedientes ac contumaces praestiterimus nosmet ipsos, quid unquam, sperare poteretis, nisi graviolem oppressionem et Divinam maledictionem, et iram, donec fors aliquando ad sensum reversi tandem sapietis, et discatis recte Deum glorificare ipsisque perfecte subijci. Caeterum firmiter nobis pollicemur vos in omnibus dociles, ac obedientes futuros, quod ubi feceritis, a nobis praesuleam benedictionem, ac promptam operam ad omnia vobis utilia experiemini. Benedictio Domini super vos, sitisque semper benedicti. Datum Albae-Juliae ex Metropoli SS. Trinitatis, anno incarnationis Dominicae 1700.

C a p u t X V

Archi-Eppus amplius declarat in quo consistat unio. Dositheum Hierosolymitanum Patriarcham, turbas facientem, curat expelli, dein Vienam ascendit, et ab Imperatore Collationales accepit.

His taliter peractis, Sedes Coronensis, Cibiniensis, et Comitatus Hunyadiensis, adhuc strepebant, et acquiescere ex integro unioni nollebant, praetendentes quasi dolus aliquis lateret, quod per hujus unionis amplexum, sensim postea ac singillatim, Ritus Latini caeremoniae inducentur, donec tandem deserto totaliter Ritu Graeco, Latinum retinere cogentur. Archi-Eppus Athanasius, ad hos alias litteras expedivit quibus declarat, unionem in eo tantum consistere, ut in fide conformitas teneatur nemoque deinceps legem Imperatoris, seu Latinum Ritus vituperet,

*) Itrum intelligit haereticos Tranniae principes, qui saepius minis et persecutionibus ac blanditiis Valachos ad haeresim amplectendam inducere sed frustra (conati sunt).

sed aequae ac Graecum pro Graeci Ritus, ita Latium pro Latinis bonum ac sanctum veneretur, nec metuant dolum aliquem, quasi intentio Imperatoris, aut sua esset, ut deserto Graeco Ritui subrogetur Latinus; sed potius ut Ritus Graecus, qui hactenus despectui erat, venerabilis apud alias nationes fieret. Comitatus Hunyadiensis, et sedes Coronensis, et Cibiniensis non plene acquieverunt, usque ad Eppatum Innocentii Klein, tunc praeter Coronensem et terram Barcensem, unionem omnes amplexi sunt; forsitan acquievisset, si instigatores non habuissent monachos quosdam de Transalpina Valachia, quos Valachiae Princeps Constantinus Brancovan in suo bono in eadem terra, quae etiam Barcia dicitur, internebat. Maxime vero ibidem unionem destruxit Dositheus Hierosolymitanus Patriarcha, qui ex Valachia ingressus Tranniam pro conquirenda Eleemosyna, multa contra hanc unionem praedicabat. Hoc ubi Athanasius Archi-Eppus audivisset, ipsum Dositheum exesse de sua Dioecesi iussit, nec amplius admittere voluit, ut sub praetextu Eleemosynae in populo turbas cieret. Patriarcha Dositheus in iram actus Athanasium ab Archi-Eppali functione interdictum et suspensum sua Patriarchali autoritate declarat, totumque terrae Barcensis populum, qui Dositheum, eo quod Hierosolymitanus esset, Patriarcha maxime venerabatur, adversus Athanasium Archi-Eppum instigat, ac incitat, tanquam contra Religionis proditorem, asserendo quod dignitate Eppali jam excidisset per amplexum unionis cum Papistis seu Romana Ecclesia, aliaque multa contra hanc unionem et Archi-Eppum loquebatur ita, ut totus illius tractus populus ab Archi-Eppo Athanasio recederet, et contra unionem protestaretur. Athanasius scribit ad Patriarcham Constantinopolitanum, et exponit quod Dositheus propria autoritate ipsum tanquam turbulentum a sua Dioecesi ipsum arcere voluerit. Ad Athanasii literas Constantinopolitanus Patriarcha respondit: Dosithei Patriarchae Hierosolymitani jurisdictionem non extendi extra Palestinam, proinde nullius roboris esse suspensionem attentam Athanasio. Ast populus terrae Barcensis a Dositheo turbatus amplius Athanasio obedire noluit, sicut nec successoribus ejus, mansitque ut antea extra Romanae Ecclesiae communionem.

Archi-Eppus Athanasius anno 1701 post natiuitatem Viennam ascendit, ubi apud Imperatorem illico admissus fuit, ac cruce, numismate, torqueque aureo condecoratus fuit, ut ex Collationalibus Regiis apparet.

Ipsius autem actor, qui negotia ejus tractabat et agebat erat Provincialis Jesuitarum Hevenesius, cum suis Jesuitis; Athanasius ignarus linguae Latinae et Germanicae totum Hevensio, tanquam fidei commisit, non praeuidens, et sciens interessentias, machinationesque jesuiticas, quas postea cum sera poenitentia recognovit. Nam Jesuitae magis Valachos lucrari, quam animos satagebant, ut illis dominarentur. Collationales Regiae Athanasio collatae hujus tenoris sunt.

Nos Leopoldus etc.

Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod Nos pro ea qua in procurandis fidelium animarum subditorum nostrorum Pastoribus cura, et solitudine, perpensis singularibus, eisque eximiis fidelis nostri Athanasii per Tranniam, et partes eidem adnexas Ritus Graeci Eppi meritis animique dotibus, doctrina item, et eruditione ac omnibus grata exemplarique ipsius vita, moribus, et aliis virtutibus, quibus ipsum ab antiquissimo insignitum esse, ex singulari Ministrorum Nostrorum relatione cognovimus, eundem itaque Eppum veluti personam idoneam, bene meritam nobisque gratam in Eppum Nationis Valachicae in Trannia partibusque eidem adnexis, summumque Praelatum, ac Pastorem antelati populi Valachici, per mortem, et decessum reverendi olim Theophili ejusdem Eppatus ultimi possessoris de jure et de facto vacantem, jure Patronatus Nostri Regii, quod generaliter in conferendis universis Provinciae Nostrae Trannicae, partiumque ei adnexarum Ecclesiis, et beneficiis Divorum quondam Hungariae Regum, praedecessorum videlicet Nostrorum felicissimae reminiscendae optimo jure habere, et exercere, dignoscimus, assumendum, nominandum, eligendum, ac insuper etiam in nostrum Consiliarium declarandum, eundem Eppatum cum cunctis juribus, emolumentis, et fructuositatibus quocunque nomine vocitatis, ad eundem de jure, et ab antiquo spectantibus, et pertinere debentibus, praefato Eppo dandum, et confirmandum, deinde ad capessendam ejusdem Eppatus possessionem per Thesaurarium in praelata Tranniae Provincia constitutum, installandum esse duximus, Immo assumimus, nominamus, eligimus praesentamus, damusque et conferimus, quin immo pro peculiari Nostro Caeso-Regio, quo erga antelatum Eppum ducimur affectu, pro sui ac Nationis suae honore et existimatione, torque aureo, cruceque in eodem dependente, effigieque Nostra Caeso-Regia adornato, et de uno in alterum conscendendo et de-

volvendo condecorandam esse duximus, honorandumque volumus, ita tamen ut idem summo SStae Romanae Ecclesiae R. Pontifici, Nobis, ac moderno ac pariter futuris Archi-Eppis Strigoniensibus obediens, ac in omnibus justis et licitis rebus, ac negotiis fidelis esse debeat, ac teneatur fidei professionem a modo in posterum, tam idem Eppus, quam et successores ejusdem, quin immo et alii ejusdem Ritus Sacerdotes, qui nimirum Eppatu ac aliis beneficiis uti, frui, ac gaudere voluerint, literas donationales a nemine alio, nisi a Nobis tanquam Rege Apostolico, per Cancellarium Nostrum Aulico-Trannicum expediendas implorabunt, et impetrabunt, harum nostrarum vigore, et testimonio literarum mediante. Datum in Civitate Nostra Vienae Austriae din 19-a Mensis Martii. Anno Dni 1701 Regnorum Nostrorum Romani 33, Hungarici 16, Bohemici vero 45.

Leopoldus.

Comes, Samuel Kalnoki.
Joannes Fiath.

Biografi'a

Metropolitului Alesandru St. Siolutiu.

(Incheiere).

Cá Episcopu acumu si Metropolitu — gandurile lui si tota stradani'a lui le a intorsu spre a'si aduce si pune Episcopatul (celu prin revolutiune, si prin alte eleminte si impregiurari mai cu totul restornatu si pustiito) cu bani luati imprumatu si mai tardiu platiti in róndule celu bunu, a'lu imbunatati si a'lu provedé cu cele de lipsa clenodie, de cari erá cu totulu despoliatu, si alte necesaria aparaminte si edificia, si a 'si ferici clerulu si natiunea, pre cari din anima le liubie.

Dela auspicierea deregatorieie Episcopesci pana in diu'a de astadi — nebagandu séma la aduncele sale betranetie si la sanetate si puterile cele trupesci sub nespuse lucruri grele si multe infrante, neci la mediólócele cele subtiri si puține materiale, — mai in totu anulu a alergatu, si a facutu caletorie grele, si sanetatei stricatiose in tóte tempurile si cele mai aspre si nepartenitiose caletoriloru, in trebile clerului si ale natiunei sale la Vien'a staruindu pre la Majestate, si pre la usiele mai mariloru pentru imbunatatirea sortei clerului si a natiunei sale; singuru unulu acesta'si Mitropolitu a facutu mai multe caletorie pentru clerulu si natiunea s'a, cá toti antecessorii sei la olalta dela Athanasiu I. pana acumu

socotinduse! Drepturile clerului ale besericei si ale natiunei sale nemine altulu cu mai mare zelu si caldura le-a aperatu insusi si cu pericolulu si cu pagub'a s'a cea mai mare personala, cá tocm'a Mitropolitulu nostru Siolutiu.

Institutiuniloru, ritului, disciplinei si vechiloru asiedieminte canonesci ale santei besericei orientale (despre cari elu crede, ca acele au mantuitu nationalitatea si limb'a romana de total'a peritiune, si contopire in alte nationalitati) intr'asia mesura si gradu este adictu, catu — de si beseric'a lui e in credintia unita cu beseric'a Romei vechie, — elu afara de cele 4 puncte dogmatice si cunoscute, de neci una schiambare in vechile asiedieminte si disciplina, cari le-a tienstut beseric'a orientala pana la conc. Florentinu, nu vré se audia; si dela acele cu neci una favóre, seau daruri; má! neci cu amerintiarile intentate nu se abate!

Luptele lui si representatiunile cele multe ponderóse si momentóse (in cari Mitropolitulu nostru, nelasanduse prin precedentele favori si beneficia dobendite a se amagi, si ai-i se astupa gur'a, a spusu fora sfiéla in facie golulu adeveru, si de cari geme archivulu si protocólele mitropolitane) in conflictele sale, cari cu pericolulu p ersónei sale le-a avutu, si anca le are cu scaunulu apostolicu alu Romei si cu inaltulu regimu pentru vetamarea (in mai multi si momentosi articuli dreptulu canonescu, si a vechiloru usuri, institutiuni, si disciplinei besericei sale orientale voru sierbi pentru istori'a besericei romane, si pentru invapaiatulu zelu si rivna a Mitropolitului nostru Siolutiu catra beserica s'a de cele mai eclatante si mai memorabile documinte in analele natiunei.

Ear liubirea lui catra natiunea s'a tocm'a in dilele aceste próspete se aretà in celu mai mare gradu si lumina. —

Elu de si asia bolnavu si slabitu in puteri, si in sanetate, catu medicii anca departarea lui dela cas'a s'a nu-i-o svatuiiau, totusi onórea catra binele natiunei sale ei dede curagiu de a 'si contemná si viéti'a s'a pentru aceli'a, si in capu de earna, in tempulu celu mai nefavoritoriu si pentru celi teneri si sanetos, primi misiunea natiunala de a conduce la Vien'a inaintea imperatului deputatiunea natiunei romane, si de a-i substerne inaintea tronului imperatescu dreptele sale petitiuni natiunale. — Inse mai in mediólóculu lungulu seu drumu cadiú bolnavu la patu, si doue

septemani spre superarea tuturoru patemi greu; abia se redică din stratu, si a doua di numai cu sufletulu in buze, si abia portandusi — pentru slabitiune — in susu capulu, porni, si 'si continuà momentós'a pentru natiune, dar' pericolós'a si prea-onorós'a pentru Metropolitulu nostru caletoria, si a totu puterniculu Domnedieu, pre cale, pentru serac'a nóstra natiune, si dupa rogationile mieloru; cari s'au redicatu la ceriu, intr'atatu 'lu intari si 'lu imputeri, catu elu misiunea s'a cea greu eclatantu (precumu de obse se sci) o-a-si implenitu.

Elu efeptui si midiuloci si adunarea si conferintiele inteligentiei romane, cele atatu momentóse pentru intrég'a natiune romana la Sabinu in 1./13. Ianuariu 1861 tienute.

Elu restitui si restabili intre capii besericeloru romane, si a credintiosiloru fililoru loru concordia in un'a intielegere, si un'a tienere, cea asia scumpa, asia necesaria, si asia de lipsa in comun'a causa natiunala, care mai 'nainte nesocotitele certe confesionale spre mare dauna a totei natiunei nóstre le-au fostu stirnitu si hranitu, si neamicii nostri le folosiau in contra romaniloru, si se siliu ale nutri.

Ear portarea lui cea-indrasnétia, energiós'a, si si pentru natiunea romana asia marétia impreuna cu cuventarea lui cea memorabila din conferintiele regnicolarie dela Belgradu, — in cari a spusu in fație fora retragere si sfiéla tuturoru natiuniloru dreptele postulate ale natiunei sale, si a desvelitu istorice, si cu documinte nerestornabile drepturile cele istorice ale natiunei romane, si prin cari a restornatu tóte argumintele magiariloru, cu cari se siliu a atrage pre romani la primirea legiloru dietei Ungariei si a Transilvaniei, si a Unirei acestor'a din 1848, si a spriginitu interesele natiunei romane, si decatu carea cuventare anelele natiunei nóstre altu actu, si monumetu istoricu mai maretiu nu voru poté produce posteritatei, — cine e intre romani se nu le scia?!

Inse se aretamu ceva trasuri posteritatei si din viét'a privata a Metropolitulu nostru, acestui Siulutiu.

Elu in traiulu vietiei e unulu dintre celi mai dietetici si mai moderati; in mancare, in beutura si in cultulu vestimenteloru seau a portulu prea cu puçinu indestulau; ei sunt spre mare greutate prandiurile lungi si stralucite, pomp'a si incordat'a si falnica tienere a demnitatii sale. — Elu are datena de timpuriu intre 8--9 óre sér'a a se culca, inse deminiét'a la 4 óre se afla la mеса in cabinetulu seu celu de lucru

si de scrisu; de acea elu n'a volitu in lume a trai pentru sene, ci pentru clerulu si poporulu seu.

A trasu dela sene, si dela gur'a s'a, cá cu tempu se 'si inavutiésca clerulu, si poporulu seu!

Neliubitoriu fiendu de laudele ómeniloru, si nemtemenduse neci de clevele nefundate ale altor'a, — vré pentru publicu a face bine, fora a trambitia lumei mai nainte!

Cumu se sci de siguru, Metropolitulu nostru acest'a prin parsimoni'a s'a cea mare a strinsu unu capitalu aprópe de 100,000 fl. a. in obligatiuni, si a destinatulu si depusu in man'a capitulu Metropolitanu pentru un'a fundatiune de diverse beneficia pentru cleru si poporu (s'a luatulu din man'a capitulu metrop. si s'a cumparatu Dominiulu dela Springu totu spre acelu scopu!?) care dupa siguru calculu capitalanduse acuratu censele din anu in anu, si administranduse regulatu, intr'unu veacu vá face si vá produce unu capitalu de 1.000,000 fl.; — care capitalu administranduse dupa voli'a fundatoriulu — carea aici pre largu nu se póte desveli — in infinitum se póte immulti si cresce, asia, catu la tempulu seu din censale capitalulu se voru poté redicá tóte si cele mai 'nalte institute literarie si de cultura pentru natiunea romana; precumu e: un'a Universitate, scóle reale; agronomice, polytechnicu etc.

Deschisu la anima, liubitoriu de pace si de dreptate si cu pagub'a s'a propria, cá unulu, care — dupa cum insu'si spune — neci cu unu vecinu, seau altu óre carevá omu procese si pere pre la judecatori, má neci certe private neci una data nu a avutu; inse in cele ce a cunoscutu, ca suntu adeverate si mai cu séma in caus'a natiunei si a besericei sale, déca s'a atacatu de cineva, este unu nepregetatoriu, neobositu, cerbicosu, si indrasnetiu aparatoriu, dela cari neci un'a favóre, si neci unu pretiu alu lumei nu lu poté abate, si speria.

Stradania si patientia in lucrari are de fieru pana la admirare.

Toti debue se se mire, cumu omulu nostru acestu betranu, si tare bolnavitosu, si tare slabitu din puteri, póte pre lenga preanumerósele, momentósele, si grelele ocupatiuni, si obiecte oficiós'a, in cari mai cu séma elu insusi cu man'a s'a face conceptele, de cari e plinu archivulu Metropolitanu, mái póte jertfi ostenél'a si puterile sale si la alte colaterale lucruri?! — Si totusi e asia!

Elu serie, si aperiá sub nume anonimu si in foile publice in contra toturoru atacatoriloru onórea si estimatiunea natiunei romane, seau a singurateciloru si renumitoru ei barbati; má! elu are cu man'a s'a scrise si compuse opuri multe si prea-interesante, cari astepta numai dupa una purisare, si dupa tipariu; de cari lumea nu sci nemica; ca authorulu iniepteptu nu le a datu in doba inainte.

Aceste opuri — cumu se cámu aude — aru avé estu filiu de titule si argumentu:

- 1) Un'a seriósa cautare in trecutulu si viitorulu Romanului din punctulu de vedere alu confesiunei sale.
- 2) Istori'a Horei, si a romaniloru din muntii apuseni.
- 3) Primatulu si prerogativele Ponteficelui Romanu in beserie'a orientala.
- 4) Casatori'a preotiloru in beserie'a orientala, si in veacurile cele de antania pana la conc. Trulanu si in cea occidentala.
- 5) Nu e liertatu la vreun'a autoritate besericésca, neci insusi Ponteficelui Romanu a scaimbá, seu a vetamá vechile si canonicescile institutiuni, usuri, ritu si disciplina a beseriei lui Christosu.
- 6) Argumentele beseriei orientale fundate pre Evangelia, pre testimoniulu ss. Parenti, si alu savoraloru, si pre veciniculu usu, — anca si in beserie'a occidentala pana in alu 12. veacu, — pentru desfacerea casatoriei de totu, pentru dovedit'a prea curvia a unei parti.
- 7) Conferintiele episcopiloru cath. din Vien'a dela a. 1856 cu urmarile loru cele stricatióse pentru beserie'a gr. cath., si altele mai multe, de cari nu se sci. —

Blasiu, 1861. Dec. prin

Vasiliu Popescu,
profesoru.

SCIINTI'A

agriculturei si sciinti'a economiei rurale.

(Capetu.)

Cu unu cuventu in tóte tierile prin sciinti'a agriculturei s'au sporitu rodurile pamentului. Desvalirile ce au capetatu aceasta sciintia de la unu numeru mare de Englesi, Germani, Françesi, Italiani, descoberirile facute de ómenii invatiati, cercarile dovedite de bune la felurite ferme-modele, au redicatu clas'a

plugariloru din dispretiulu in care diecea si au facutu din sciinti'a plugariei o sciintia de rangulu antaiu, a careia ocupare nu ingiosesce mai multu pe madularile societatii. Aceasta sciintia ocupanduse cu aplicarea cunoscintiloru elaseloru nevoiesie, inaltia pe omu in vrednicia lui si ei redica mintea catra a totu puterniculu plasmuitoriu. De acea la tóte natiunile, ori care ar' fi gradulu de agricultura, de industria, de sciintia, de comertiu si de civilisatia, vedemu o silintia de a imbunatati, a imulti si a crea noue isvóre de inavutire si prin urmare de puternicie, doue conditii neaperate pentru esistencei'a loru politica. Pentru acest'a sciinti'a agriculturii nu este mai multu de starea ómenilorufara crestere; dara un'a din acele care descide o cariera nemarginita pana si pentru cele mai agere si mai neobosite talente.

In agricultura, sciinti'a economiei rurale uneltesce dobendirea castiguriloru, ea judeca si pretiuesce bunatatea tuturoru midiuóceloru de producere a soiintiei agricole. De la densa aterna parasirea vechiloru obiceiuri séu modificarea loru, precumu si intrebuintiarea tuturoru aflariloru moderne si a tuturoru sistemeloru de cultura.

In cautarea mosiiloru, sciinti'a economiei tiendesce de a dobandi castigulu fora a lua in bagare de sama, déca acestu castigu isvoresce din rutina, s'au din sciinti'a agricola. Destulu numai ca castigulu se fia catu se póte mai mare pentru cá se aiba cuventu lucratoriulu de pamentu se se socóta, ca si adiuuge scopulu industriei sale. Asia urméza si plugarii nostri, carii fara se intrebuintieze cele mai neinsemnate regule ale sciintiei agricole, dobandescu castigurile cele mai frumóse si adiungu a spori neincetatu valórea si veniturile mosiiloru.

Principiile sciintiei economiei rurale aternandu in aplicarea loru de impregiurari politice, economice si comerciale, sunt supuse la feliurite schimbari si prin urmare sunt nestatornice si rele; in vreme ce principiile sciintiei agricole ne dau cele mai nimerite, mai sigure, mai temenice si mai neschimbatóre midiuóce de sporirea venituriloru pamentului. De la combinarea celoru mai nimerite impregiurari din launtru si din afara au esitu minunatele rezultate in sporirea roduriloru pamentului si a bogatiei tiéirii.

Constatandu acestu adeveru, care este pricin'a folóseloru celoru mari, ce esu din cautarea mosiiloru, simtimu nevoiea de a trage luarea aminte a plugariloru nostri si a tuturoru acelor'a, cari se intereséza

si traiescu din veniturile pamentului, asupra adevetelor temeieri de inaintare si de crestere a tuturor rodurilor pamentului. Precatu de inaintati sunt plugarii nostri in cunoscinti'a principiilor economiei rurale, pre atata sunt de inapoeti in acea a sciintiei agricole. La ceast'a anca trebue a ne adresá mai cu preferintia de catu la acea dintaiu, ca-ci este miuloculu celu mai esentialu prin care nu numai se sporescu veniturile pamentului, dara se asiguréza trainicia si desvalirea loru. I. Ionescu.

Nevoile comunei Branene

cu nerespectarea limbei se vedu din protocolulu urmatoriu :

„PROTOCOLU

din 27. Iuniu 1862,

luatu in comun'a colectiva Branu, fiendu fačia subscrisii reprezentanti legali ai acestei comune, sub presidiulu Domnului oratoru Georgiu Badescu. —

Objectulu este éراسi dechiararea limbei romane de limba oficiósa in acestu teritoriu curatu romanu. —

Reprezentanti'a dupace prin protocolulu din 25. Iuniu a. tr. a dechiaratu serbatoresce limb'a romana de limb'a oficiósa; dupa ce inse vediundu ca inclitulu magistratu Brasiovénu pana adi, dupa unu restimpu de 11 luni, nu numai ca nu inceta de a tramite la oficiulu comuneloru branene si la locuitorii acelorasi feliorite mandate, corespondintie si decisiuni etc. in limba germana, — care acestei comune este straina, — dar' ce e mai durerosu si mai vatamatoriu de simtiulu umanitatiei, ca inclitu acelasi, neci macaru de unu respunsu nu nea norocitu si tienutu demni, vediundu mai departe, cá deregatori'a comunala, parte din nebagarea de sema, parte din necesitate, au póte temere de inclitulu magistratu, nu respinge atari mandate si corespondintie in limba straina i. e. germana, — veniendu noi adi in 27. Iuniu la olalta, dechiaramu de nou si adeca in constitutiune adou'a óra limb'a romana de limba oficiósa in tóte afacerile de susu pana diosu, si oblegamu strinsu numit'a deregatoria comunala, a se tiené cu tóta rigurositatea si seriositatea de protocolulu facutu de noi in 25. Iuniu a. tr. cu atata mai multu, cu catu cá acelu dreptu lu amu avutu si sub absolutismu, candu pretur'a neci o jota in limb'a germana numai tramitea la oficiulu comunalu branénu, — si care cu atata mai puçinu ni se póte denegá in constitutiune, care-si are de base di-

plom'a inalta imperatésca din 20/10. si rescriptulu inaltu din 21. Decembre 1860.

Decidemu mai departe si dechiaramu, cá in casu, candu deregatori'a comunala nu ar' observa neci acestu conclusu alu nostru si nu sear' dá inaintea reprezentantii, ori candu ar' cere acést'a, séma de tóte agendele, — se va depune.

Inclitulu magistratu inse, pre care noi lu recunóscemu numai provisoricc, pana la resolutiunea protestului nostru din vér'a trecuta, este cu deosebita reverintia rogatu — respectandu poruncile si autografele prea'n alte ale pré bunului nostru imperatu, din anulu 1860, — a tramite de adi incolo ori ce mandate, resolutiuni, corespondintie etc. la oficiulu comuneloru din teritoriulu Branénu cumu si la locuitorii acelorasi numai in limb'a romana; cugetamu totusi ca inclitulu magistratu, considerandu drept'a nóstra pretensiune, considerandu apoi si aceea, ca noi amu asteptatu destulu dela 25. Iuniu a. tr. (in care restimpu inclitu acelasi a potutu a se organizá bine si a primi in senulu seu si oficiali romani, dupre proportiune mai multi cá adi) de adi inainte neci va mai starui cu atari si zadarnice incercari, care dupre marturisirea deregatorieie nóstre prin pedepse o amerintia a implini si a primi mandatiuni etc. in limba germana, — ci pentru incungiorarea ori caroru neplaceri, va observá drept'a si pre legi basat'a nóstra pretensiune si nu ne va supera mai multu cu scrisori in alta limba, de catu ne va tramite tóte scrise in cea romana. — Datulu de susu.“

Urméza subscriptionile a 41 membri reprezentanti din cele 10 sate branene, ce facu o comuna colectiva.

Suntemu cu deosebire provocati a publica acestu protocolu, pentrucá se se scia, cata lupta cósta si pe romanii de pe aici, pana candu li se respectéza drepturile loru, concese de Soveranulu, din partea oficialiloru sasesci, si pentrucá publiculu se nu judece pe acea comuna, care se luptá chiaru si suptu absolutismu pentru recunóscerea limbei sale de oficiósa, pana candu o si castigá, cumca dóra ea suptu deregatoriele cele nóue constitutionale din ceva indiferentismu séu nepricepere sar' fi lapedatu de aperarea limbei, a interesului celui primu nationalu; ci se védia, ca noi vedemu unu periculu in amanarea de pe o dí pe alta cu acést'a cauza, pentru care sunt resoluti a calcá pana si pragurile imperatesci, pentruca cei, ce pana acumu nu voira a ne recunóscce dreptulu

limbei, cu buna sama planuescu, cá se ni lu denege
pentru totu deuna?! Noi acumu de acésta credintia
suntemu si numai fapt'a ne pote abate dela ea. — R.

La inmormentarea domnisiorei

Mari'a Popu,

ce in 13./3. si fini firulu vietiei. Blasiu.

(Cantatu de chorulu studentiloru gimn.)

Unu sunetu tristu suna, campan'a intóna
Prin aeru se 'nvolva o négra corona.

O! ce va se dica!! in urm'a-i funesta
Pasiesce o umbra umana modesta.

In giuru-i cruntu geme cu plete ne-alese
Multime de omeni in lacrima dese.

Departa se 'ntende suspinulu de sange,
Si 'ntrun'a cu doliuri ori ce braciul incinge:

Batrani, juni si fete, barbati cu muliere
Pre toti i acopere o trista dorere.

O juna virgina, ea i numa 'n tacere,
Nu plange, suspina, neci simte dorere.

O nu, ea ea-ai umbra ce rece cá ghiaci'a
Nu are simtire, e-i stórsa viet'i'a.

Pre faci'a-i se 'ncinsra-ale mortii semnale,
Si cast'a fitióra departa-i pre cale:

Elisiulu de pace astépta-o tare,
Spre care s'aventa acumu in pasu mare.

Cu o flóre voliesce mai multu a-si ornare
Campiele suave si dulcea lui vale.

Te duci o virgina! ei lierta-mi iubita
Se 'ntrebu de ce-ti rise placerea 'ndieita?

Au dóra pre lume nu-su d'albe floritie,
Auror'a nu 'ntinde nectaru pre foitie?

Nu cade unu sóre prin borea luisióra,
Se faca purpura, smaragde pre róra?

De ce spre dorere te abstragi tu din lume,
Pre unde-alinara doreri alu teu nume?

Cá crinulu de véra lovitu de uscare
Apari vestedita de flori si — aromare?

Candu lunca-si espira tacerea limbirei,
Esti dusa vestala obiectu fericeirei!
O plangeti-o omeni! neci mérsa de sene
Cá 'n undele Letei se-si spele-a ei mane.

O sórte prea cruda ranisei viéti'a,
Usca ta i fece si geli da faci'a.
Cantati-ve june! ca ros'a ce 'nplura
Buchetulu vostru dulce e'n vestidiatura.
Prin casu-i s'atense si-a vóstra sperare,
Vedeti cumu e lumea! nemicu are stare!
Ear' voi juni pierdurati in dens'a o sócia
Fidela si buna in ori ce negótia.

Pre mana-i poturati suscepe-asteptare
De lilie plapande si rose de véra.

Stropiti-o cu lacrimi, si atunci in pornire
Fericeane juna va fi cu simtire!

Barbati de animare, batrini cu judetie,
Mulieri june, slabe vedeti tineretie!

Astépta virgina! nu-ti fia urgente
Pasirile tale — mai aibi monumente:

O mama si unu tata in unde dolióse,
Sorori, frati si némuri storcu lacrimi nuoróse.

Cu triste cuvente te róga fetióra
Se spui la Amalia a ta sorióra:

Ca dulcea iubire atrase suspine,
Si-acelea-ti curmara lumésca ta fine.

Ferice intr'un'a s'aveti suvenire
De bun'a ve mama ce pate ranire;
De charu-ve tata, sorori, frati, amice
Se crésc'amintirea in galbene spice.

Adio acum'a o! ti dice, in dorere
Intrég'a adunare se aibi mangaere.

Aveti liniscire 'n acervele ude
De arome prea suave, acelea esunde!

Totu rose ve crésc'a de in plansulu de sange
Atunci si-a mea suava pre dulce ve-a 'ncinge!

Adio, o Maria! virgina umana
Repausa'n pace tu buna romana!!!

Gabriele B. Verticu.